

Dage, Det farlige Herberg — for at nævne Overskrifterne til de Kapitler, han her delt sit Stof i. Større Selvstændighed vidner Inddelingen ikke om, og noget Forsøg paa at trække Udviklingens Hovedlinjer op er heller ikke gjort. Det hele virker nærmest som en Samling Excepter fra en aabenbart ganske omfattende Læsning, men en nærmede Bedømmelse er udelukket, da der ikke findes noget egentligt Noteapparat. Man kan altsaa ikke, hvad der er en alvorlig Mangel, komme bag om Forfatteren til hans Kilder, hvis man vil føre Studierne videre eller prøve Nøjagtigheden af hans Meddelelser. Ogsaa mod Anbringelsen af Billedstoffet kunde man anke, saavist som der ikke er nogen Sammenhæng mellem Illustrationerne og den Tekst, de staar i.

Det andet og største Afsnit: »De gamle Landevejskroer fra København til Korsør« skyldes Arthur G. Hassø og er saa givet Bogens Tyngdepunkt. Her følges hver enkelt Kros Historie op til Tiden omkring 1860—70 og her bringes en Mængde nyt Materiale frem, hovedsagelig fra Rigsarkivet og Landsarkivet, men ogsaa fra den topografiske Litteratur. Det er navnlig Personalhistorien, som bliver belyst indgaaende — sommetider næsten for indgaaende —, medens Skildringen af Bygningerne, der dog ogsaa er af Interesse, er mere nødtørftig. Hvis ellers Skøder og Pantebreve, Brandtaxationer og Auktionsforretninger er bevaret, maatte de kunne give adskilligt i saa Henseende, men de nævnes ikke blandt de Arkivalier, som Fremstillingen fornemmelig hviler paa. Ogsaa om dette Afsnit gælder det iøvrigt, at der ikke gives Henvisninger til de enkelte Oplysninger, men kun i Forordet ganske summarisk antydes, hvor man skal søge. For den kyndige kan dette vel ogsaa være tilstrækkeligt, selvom det betyder et ekstra Arbejde for hver eneste Bruger, men hvorledes klarer den mindre øvede Arkivgæst sig? I Forordet lover Forfatteren ganske vist at staa til Raadighed for alle særligt interesserede, men det er dog baade et dobbelt Besvær og kun en tidsbegrænset Hjælp. Trods alt havde det nu været rarest og lettest, om man havde fulgt den gode gamle Skik med Noterne tilsidst. Det havde — sammen med et Personregister, som ogsaa mangler — forøget Bogens Brugbarhed betydeligt.

Victor Hermansen

Lokalhistoriske Bibliografier.

Den lokalhistoriske litteratur har i det sidste halve aarhundrede faaet et meget stort omfang, og det er blevet en vanskelig — ja næsten haabløs opgave at orientere sig i de mange afhandlinger og artikler, som findes spredt i talløse værker og tidsskrif-

ter. Til 1912 kan det endda gaa, da der for dette tidsrum foreligger to oversigter: Erichsen og Krarup: Dansk historisk Bibliografi og Chr. Heilskov: Dansk Provinstopografi. Sidstnævnte værk omfatter dog ogsaa enkelte tidsskrifter til 1918. For de følgende aars vedkommende afhjælper 4. udgave af Traps Danmark (1920—30) delvis savnet af selvstændige lokalhistoriske litteraturfortegnelser. Men derefter er der heller ingen anden udvej end systematisk at gennemgaa de aarlige bibliografiske oversigter i Dansk Bogfortegnelse, Dansk Tidsskrift-Index og den af Historisk Forening udgivne Fortegnelse over hist. Litteratur vedr. Danmarks Historie.

Der forberedes nu en videreførelse af Erichsen og Krarups værk, og en ny udgave af Trap vil formodentlig ogsaa foreligge indenfor en overskuelig aarrække. Savnet vil herved blive afhjulpet. Et andet spørgsmaal er, om disse almindelige bibliografier helt tilfredsstillende lokalhistorikerens ønsker og krav. Der kan være artikler og værker, som har stor lokalhistorisk interesse, men som ikke kan anbringes under topografi, men maa placeres under faggrupper som f. eks. almindelig historie eller kirkehistorie. Det maa derfor hilses med glæde, at flere af vore centralbiblioteker har taget den nærliggende opgave op og har udgivet — eller forbereder udgivelsen af — fortegnelser over den historiske litteratur vedrørende et enkelt amt eller en enkelt by. Tanken om saadanne lokalhistoriske bibliografier er ikke ny. Allerede i 1923 udgav *C. Klitgaard* en fortegnelse over tidsskriftlitteratur vedrørende *V e n d s y s s e l*. Og siden da er der kommet enkelte andre til, f. eks. *Seidelins* Fortegnelse over Litteratur vedrørende *A a l b o r g A m t 1656—1935* (1939). Men det er dog især i de sidste aar, der er kommet gang i bestræbelserne. Foruden nogle bibliografier vedrørende enkelte byer som *H o r s e n s* (i Blade af Horsens Bys Historie, 1942), *S i l k e b o r g* (i Silkeborg i Billeder gennem 100 Aar, 1946) og *O d e n s e* (udgivet af Odense Centralbibliotek, 1945) foreligger der nu to omfattende amtsbibliografier: *Oluf Abitz og Aage Bredsted: Litteratur om Vejle Amt*. Udg. af Vejle Amts historiske Samfund (1945) og *Anders Uhrskov: Frederiksborg Amt i Litteraturen* (Gyldendal, 1946).

De to bibliografier er ret forskellige i deres anlæg. Uhrskov medtager f. eks. skønlitteraturen og har ogsaa enkelte artikler fra dagblade og ugeblade, hvorimod Vejle-bibliografien ganske udelader dette stof. Mens det uden tvivl maa anses for uoverkommeligt at lade en saadan bibliografi omfatte artikler fra aviser og ugeblade, vil det selvfølgelig altid blive et skøn, om

skønlitterære behandlinger skal medtages. I hvert fald bliver opgaven i saa tilfælde meget vanskeligere, idet der da vil kræves en meget indgaaende gennemgang af dansk litteraturs mylder af værker, ikke blot de store kendte forfatteres bøger, men ogsaa de smaa, forlængst glemte, skribenters frembringelser. Og usigelig svært maa det være at afgøre, hvad der skal medtages, og hvad der skal udelades, og da den historiske værdi af de skønlitterære behandlinger vel som regel er ret begrænset, vil det sikkert være klogest at lade skønlitteraturen ligge. Det kan ellers let blive en opgave, som forfatteren drukner i.

Ogsaa i selve inddelingen af stoffet er der en del forskel paa de to bøger. I Bredsted og Abitz' værk gives der først en oversigt over den litteratur, der angaar amtet i almindelighed, derefter over værker og artikler vedrørende hver af amtets tre købstæder og de enkelte sogne, og til slut følger en redegørelse for det personalhistoriske stof. Litteraturen vedrørende amtet og købstæderne samt de større sogne er ordnet efter decimalklasse-systemet. Uhrskov har, bortset fra litteraturen vedrørende hele amtet, inddelt stoffet saaledes, at det udelukkende er samlet om de enkelte lokaliteter, der er ordnet alfabetisk. Det synes dog at være uheldigt at anbringe litteraturen vedrørende enkelte slægter og personer under det sted, hvor de er fra. Almindeligvis er de bøger og artikler, som angaar samme lokalitet, opført i alfabetisk rækkefølge efter forfatternavn, eventuelt efter titlens begyndelsesbogstav. Naar det drejer sig om større oversigter, er der dog foretaget en saglig opdeling. Under Helsingør findes saaledes bl. a. særlige afsnit om: En Borgerstrid, Det ferske Springvand, Det gamle Apotek o. s. v. De er anbragt, hvor de efter overskriften hører hjemme i den alfabetiske orden, Det ferske Springvand saaledes under f. En saadan inddelingsmaade synes at være mere upraktisk og mindre overskuelig end decimalklassesystemets strenge systematik, ikke mindst da forfatteren ikke i tilstrækkelig grad har brugt typografisk fremhævelse af, hvor de særlige afsnit hører op, hvilket virker temmelig forvirrende paa læserne.

Lokalhistorie og genealogi er jo nær knyttet til hinanden, og de fleste hjemstavnshistorikere har mangan en gang fortvivlet over, hvor vanskeligt det er at faa et overblik over den foreliggende litteratur vedrørende de enkelte slægter. De tidligere nævnte almindelige bibliografier og de gode litteraturhenvisninger i det store Dansk biografisk Leksikon afhjælper kun delvis dette savn. Der kan derfor være grund til at gøre opmærksom paa en ypperlig lille oversigt: **K a t a l o g o v e r G e n e a l o g i s k**

S a m l i n g, som i 1944 er udgivet af Frederiksberg Kommunebiblioteker og knytter sig til et tidligere Katalog over Personalhistorie (1935, med tillæg fra 1943). Foruden nogle indledende afsnit med litteratur om bibliografi, arkivvæsen og genealogi i almindelighed, tidsskrifter og samlinger af stamtavler indeholder det en oversigt over den genealogiske litteratur vedrørende enkelte slægter, væsentligst ordnet paa samme maade som de udmærkede norske bibliografier. Enhver, der under sit historiske arbejde strejfer ind paa genealogiens jagtmarker — og hvem gør ikke det — vil hurtigt lære at værdsætte den lille, men saa indholdsrige bog, der er et ypperligt vidnesbyrd om det store arbejde, vore kommunebiblioteker udfører, ikke blot i skranken som direkte vejledere, men ogsaa ved skrivebordet i kontoret.

Johan Hvidtfeldt.

Skolehistorie.

Johs. C. Jessen: Alsted og Ringsted Herreders Skolehistorie indtil 1830. Udgivet af Hist. Samfund for Sorø Amt. Svegaards Boghandel. Sorø 1945.

Med denne bog afslutter forf. sit arbejde med Sorø amts skolehistorie, der paabegyndtes i 1938 med udsendelsen af »V. og Ø. Flakkebjerg Herreders Skolehistorie ca. 1690 til vore Dage« og fortsattes i 1942 med »Slagelse Herreds Skolehistorie 1721—1830«.

Bogen indledes med en overordentlig velskreven oversigt over skolevæsenets udvikling i de to herreder fra omkring 1700 til 1830. Det maa beklages, at forf. ikke har gjort noget mere ud af forholdene før 1700, der afspises med et par linier. Naar han standser netop ved aaret 1830, der jo i almindelighed ikke betragtes som skelsættende i den danske skoles historie, skyldes det, at han ser spirerne til den udvikling, der betingede *almue*-skolens omdannelse til *folkeskole*, i det aandelige røre, som i 1830 begyndte at gøre sig gældende udadtil, bl. a. i det saakaldte »hellige Land« i det sydvestlige hjørne af Sorø amt, og som her umiddelbart førte til forbedringer af skolevæsenet. — I indledningen fæstner man sig iøvrigt særligt ved følgende ting: skildringen af den store skolerejningsperiode o. 1730, den haarde dom, der fældes over skoleloven af 1739 og dens følger, karakteristikken af biskop Balle som skolemand, skildringen af forsøgene paa at hæve lærernes kundskabsmæssige standard ved afholdelsen af kurser og oprettelsen af hjælpeseminarier i begyndelsen af det 19. aarh. og endelig karakteriseringen af den danske skole som stærkt fattigpræget endnu længe efter den store skolelov af 1814. Adskillige forhold, som omtales i indledningen,